SOCIETATEA CIVILĂ CA FORMĂ SPECIFICĂ DE ORGANIZARE A RELAŢIILOR SOCIALE
CIVIL SOCIETY AS A SPECIFIC FORM OF SOCIAL RELATIONS ORGANIZATION

Dorel RUSU
Doctorand, Universitatea de Stat din Moldova

Abstract

By contacting with all socio-political and socio-economical phenomena, civil society issue is present almost in all domains, being linked with all social life's areas - philosophical, social, economic, political, legal etc. Civil society is one of the 3 drivers, on which are based democratic society and may solve efficiently a set of problems. Of course, such a desideratum is actual even for the new democracies.

The problem of building a state of law and of a civil society, as well as the mechanism of interaction between these two concepts, presents, at first glance, a purely academic interest for Moldova at the moment. In fact, it is one of the most important not only for the country's socio-political development, but also for its future.

Covering the socio-cultural space between the individual and the state, the civil society is regarded as a decisive factor of success and failure in the consolidation of democracy, as well as, implicitly, in the rule of law in Moldova.

Key words: *civil society, institutes of civil society, constitutional state, democracy, justice, legality, human rights and freedoms*

În prezent, expresia „societate civilă" este tot mai des întâlnită în discursul multor politicieni, în dezbaterile care au ca subiect diverse probleme stringente ale societăţii, în aprecierile multor analişti şi, mai ales, în mass-media. În societăţile democratice moderne societatea civilă se presupune că are un rol important şi foarte activ, contribuind din plin la păstrarea şi la promovarea

valorilor democraţiei. Însă, toate acestea şi multe alte lucruri legate de societatea civilă nu sânt pe deplin cunoscute de o mare parte a cetăţenilor; rolul şi funcţiile societăţii civile sînt adeseori la fel de ambigue pentru populaţie ca şi întregul şi complicatul proces de tranziţie spre democraţie, ca şi activitatea desfăşurată de reprezentanţii aleşi, ca şi multitudinea de reforme adoptate avînd ca scop transformarea completă a statului şi rezultatul acestora, ca şi drepturile şi beneficiile oferite de democraţie şi statul de drept [1, p. 42]. După căderea zidului Berlinului şi dispariţia sistemului bipolar, ţările din blocul socialist au trecut printr-o perioada de tranziţie spre o societate democratică, marcată de profunde transformări politice, economice şi sociale.

Locul şi rolul societăţii civile, în prezent, a devenit una centrală pentru statele care au păşit pe calea democratizării. Societatea civilă este un instrument indispensabil pentru atingerea unui stat de drept.

Însăşi participarea societăţii civile la actul legislativ moldav a început abia la sfârşitul anului 2005, când Parlamentul Republicii Moldova a aprobat Concepţia privind cooperarea dintre Parlament şi societatea civilă [2].

Cu toate acestea, legislatorul nu dă o definiţie termenului de societate civilă. Iar potrivit doctrinei, noţiunea de societate civilă, în sensul cel mai larg, este acea entitate eterogenă care activează în spaţiul neocupat dintre stat (cu toate instituţiile sale politice şi administrative) şi piaţă (zona care are drept element esenţial profitul). În această zonă dezinteresată politic (societatea civilă, prin definiţie, nu are ca scop cucerirea puterii politice, la nivel local sau central) şi financiar ar trebui să se întrevadă valorile şi principiile care ghidează o societate. Aceasta este zona de mijloc a societăţii care formează, indirect, reperele şi care controlează, cel puţin (moral şi valoric), funcţionarea corectă a instituţiilor social-politice [3, p. 41].

Dezvoltarea societăţii civile are o importanţă cheie pentru valorile fundamentale, democratice şi pluraliste ale oricărei ţări, dar şi pentru încurajarea implicării sociale a cetăţenilor în procesele de dezvoltare. Dezvoltarea sectorului asociativ reafirmă drepturile constituţionale ale cetăţenilor, inclusiv dreptul la libera asociere, libertatea întrunirilor și libertatea de exprimare. Prin activităţile lor, cetăţenii contribuie la o dezvoltare cuprinzătoare, la îmbunătăţirea standardelor de trai şi a calităţii vieţii.

În condiţiile în care dezvoltarea statului şi a societăţii a păşit pe noua treaptă în evoluţie, apare necesitatea stringentă de a elabora nu numai măsurile de asigurare a procesului de realizare a drepturilor constituţionale, dar şi a celor care ar pune piedică tentativelor de încălcare a lor.

Edificarea statului de drept, efectuarea reformelor radicale în toate sferele vieţii sociale din statele post-sovietice sun însoţite de intensificarea activismului social, de apariţia unui număr impunător de organizaţii obşteşti, care se produc în calitate de verigă intermediară dintre stat şi societatea civilă în proces de consolidare în vederea promovării unor reforme politice şi social-economice de amploare.

Suntem martorii şi participanţii nemijlociţi la procesele de constituire a diverselor formaţiuni sociale, care se autoidentifică ca entităţi ce necesită autoguvernare, protecţie, colaborare cu alte asociaţii şi cu statul în ansamblu.

Societatea civila este formată din cetățeni, asociați sub diferite forme, care au aceleași interese și care își dedică timpul, cunoștințele și experiența pentru a-și promova și apăra aceste drepturi și interese. Conform art. 8 alin. (1) din Constituţia României [4], pluralismul în societatea românească este o condiţie şi o garanţie a democraţiei constituţionale.

În art. 1 alin. (3) al Constituţiei Republicii Moldova [5], este consacrat: Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile şi libertăţile lui, libera dezvoltare

a personalităţii umane, dreptatea şi pluralismul politic reprezintă valori supreme şi sunt garantate.

Recunoaşterea în textul Constituţiei (atât al României, cât şi al Republicii Moldova) că „demnitatea omului, drepturile şi libertăţile sale, dezvoltarea liberă a personalităţii, dreptatea şi pluralismul politic ca valori supreme şi garantate", a schimbat în mod radical paradigma relaţiilor dintre om şi stat – nu cetăţeanul pentru stat, ci statul pentru cetăţean [6, p. 269-270].

După cum menţionează profesorul Boris Negru [7, p. 22]: „Faptul că în Constituţia Republicii Moldova (faţă de Constituţia României) nu sunt prevederi exprese referitoare la alt fel de pluralism decât cel politic, nu înseamnă că nu există sau este interzis pluralismul filozofic, cultural, artistic, sindical, religios etc."

Garanţiile pluralismului sunt diverse, dar principala garanţie o constituie posibilitatea şi libertatea înfiinţării şi funcţionării partidelor politice, stabilirea unui tratament juridic egal, administrat de către stat, tuturor partidelor şi organizaţiilor social-politice, precum şi garantarea constituţională a dreptului la libera asociere [8, p. 140].

Dreptul la asociere este un drept al omului recunoscut în practica mondială. Declaraţia universală a drepturilor omului (art. 20 alin. 1) a consacrat următoarele: „Orice persoană are dreptul la libertatea de întrunire şi asociere paşnică" [9].

Actele normative internaţionale care au urmat Declaraţiei universale a drepturilor omului au asigurat consacrarea obligatorie în categoria celor mai importante dispoziţii a dreptului la asociere. Obiectul de reglementare a diferitelor convenţii, declaraţii, acorduri în domeniul drepturilor omului şi ale cetăţeanului poate fi format din relaţii care apar şi se desfăşoară în diverse sfere ale activităţii umane, dar în mod inevitabil în conţinutul acestora îşi găseşte reflectare şi dreptul la asociere cu particularităţile normelor care reglementează instituirea diverselor forme de asociere [3, p. 52].

În conformitate cu Convenţia Europeană (art. 11 alin. 1), „Orice persoană are dreptul la libertatea de întrunire paşnică şi la libertatea de asociere, inclusiv dreptul de a constitui cu alţii sindicate şi de a se afilia la sindicate pentru apărarea intereselor sale” [10].

În constituţiile mai multor state acest drept inalienabil al omului şi cetăţeanului de asemenea şi-a găsit la fel reflectarea binemeritată. De exemplu, Legea Fundamentală pentru Republica Federală Germania (art. 9 alin. (1)) consacră: „Toţi cetăţenii germani au dreptul să formeze societăţi şi alte asociaţii” [11]. În art. 18 din Constituţia Italiei se fixează că „Cetăţenii au dreptul de a se asocia liber, fără autorizare, în scopuri care nu sunt interzise indivizilor de către legea penală” [12]. Dispoziţiile art. 22 alin. 1 din Constituţia Spaniei garanteaă dreptul la asociere [13]. În Constituţia Federaţiei Ruse (art. 30 alin. (1)) se consacră dreptul fiecăruia la asociere, inclusiv dreptul de a constitui sindicate pentru apărarea intereselor sale [14]. Constituţia Ucrainei (art. 36) oferă cetăţenilor acestui stat libertatea asocierii în partide şi asociaţii obşteşti în scopul realizării protecţiei drepturilor şi libetăţilor şi satisfacerea intereselor politice, sociale, culturale şi de altă natură [15].

Constituţia României (art. 40 alin. (1)) prevede că: „Cetăţenii se pot asocia liber în partide politice, în sindicate, în patronate şi în alte forme de asociere” [4].

În societăţile democratice moderne societatea civilă se presupune că are un rol important şi foarte activ, contribuind din plin la păstrarea şi la promovarea valorilor democraţiei. Însă, toate acestea şi multe alte lucruri legate de societatea civilă nu sînt pe deplin cunoscute de o mare parte a cetăţenilor. Iată de ce sînt importante şi necesare pătrunderea în esenţa societăţii civile şi înţelegerea posibilităţilor şi capacităţilor de care dispune aceasta în lumea contemporană [1, p. 42].

În societatea civilă nu trebuie să existe extreme: prioritatea statului în persoana instituţiilor publice şi haosul (anarhie), disproporţie în administrarea treburilor publice, nihilism în privinţa dreptului.

Crearea unui astfel de echilibru în societatea civilă este una din condiţiile existenţei şi dezvoltării societăţii civile.
Criteriile societăţii civile sunt:
1. Libertatea economică şi socială a membrilor societăţii, care poate fi doar într-o societate cu o economie de piaţă, unde dreptul de proprietate nu este expropriat şi există libertatea activităţii de antreprenoriat;
2. Recunoaşterea şi asigurarea reală a drepturilor şi libertăţilor indispensabile ale omului, cu posibilitatea apărării pe cale judiciară a acestor drepturi;
3. Auto-adminisrarea, auto-gestionare, auto-organizare, dreptul de iniţiativă a membrilor;
4. Deschidere, ce presupune, în primul rând, accesul liber al oamenilor la toate sursele de informaţii, cu excepţia secretului de stat, comercial şi familial; în al doilea rând, promovarea manifestărilor social-politice; în al treilea rând, libertatea de exprimare, libertatea conştiinţei, libertatea de a critica; în al patrulea rând, libertatea de a comunica cu organizaţiile societăţii civile internaţionale;
5. Regimul legalităţii, supremaţiei dreptului şi legii, eficienţii supravegherii respectării legii;
6. Egalităţii tuturor în faţa legii, stabilitatea sistemului constituţional, regimul politic democratic;
7. Pluralismul politic şi ideologic, libertatea gândirii, a opiniei şi a exprimării (inclusiv în scris), independenţa mass-mediei.
În definiţia societăţii civile, propusă de profesorul Philippe C. Schmitter [16, p. 258], societatea civilă este considerată un „set sau sistem de grupuri intermediare cu organizaţie proprie", grupuri care:
- Sunt relativ independente atât de autorităţile publice, cât şi de unităţile private de producţie şi reproducţie, adică de firme şi, respectiv, familii;
- Sunt capabile de a lua hotărâri şi de a acţiona colectiv în scopul apărării sau al promovării propriilor interese şi pasiuni;

- Nu încearcă să ia locul agenţilor statali sau unităţilor de (re)producţie private şi nici să accepte responsabilităţi pentru guvernarea întregii societăţi;
- Sunt de acord să acţioneze conform unor reguli „civile" prestabilite, care presupun respectul reciproc.

În opinia prof. I. Guceac, o astfel de abordare a noţiunii de societate civilă inspiră ideea despre caracterul structural al acesteia. Societatea civilă este structurală, la fel ca statul. Structuralitatea societăţii civile însă nu este de caracter vertical, ca cea a statului, ci orizontal. În sensul acesta, societatea civilă este „sinergie liberă", „anarhie în sens pozitiv", ordine ce decurge spontan din solidaritatea interioară a oamenilor care muncesc fără a avea nevoie să fie siliţi şi conduşi [17, p. 122].

Organizaţia Naţiunilor Unite considera, în calitate de elemente constitutive ale societăţii civile: „entităţi nonprofit, grupuri voluntare de cetăţeni, organizate la nivel local, naţional şi internaţional pentru a scoate în evidenţă probleme de interes public. Totalmente orientate spre şi create de persoane cu interese comune, acestea realizează diverse servicii şi funcţii umanitare, reprezintă nevoile cetăţenilor în faţa structurilor guvernamentale, monitorizează implementarea politicilor şi a programelor şi susţin participarea sectorului civil la nivel comunitar" [18].

Printre cele mai importante funcţii ale societăţii civile sunt [19]:
- Funcţia de protecţie – societatea civilă asigură fundamentul pentru eliminarea puterii absolute a statului şi pentru controlul instituţiilor sale. Societatea civilă are datoria de a oferi libertate cetăţenilor şi a-i proteja de acţiunile arbitrare ale statului.
- Funcţia de control – presupune exercitarea unei supravegheri şi a unui control asupra puterii politice;
- Funcţia de reformare a clasei politice – considerată una coruptă în statele declarate doar formal democrate. Societatea civilă îndeplineşte şi rolul pentru formarea de noi lideri politici, deoarece ea se prezintă ca un teren excelent pentru acele persoane cu calităţi

de lider, care nu-şi găsesc locul în partidele politice fie din cauza concurenţei prea mari, fie din cauza circumstanţelor;
- Funcţia de participare – presupune socializarea democratică şi participativă a cetăţenilor; dezvoltarea culturii politice prin creşterea interesului general faţă de politică şi creşterea motivaţiei şi a capacităţii de a participa la evenimentele politice, inclusiv implicarea reprezentanţilor sectorului civil în procesul de luare a deciziilor;
- Funcţia de democratizare – societatea civilă contribuie la formarea opiniei publice şi a voinţei poporului. Ea are un rol important mai ales în democratizarea puterii locale. În tinerele democraţii, această funcţie de multe ori rămâne dependentă de evoluţia democraţiei la nivel naţional

Pornind de la faptul că concepţia contemporană a societăţii civile presupune un set de caracteristici şi trăsături inerente acesteia, prof. Gh. Costachi susţine necesitatea cunoaşterii acestora, deoarece numai astfel e posibilă pătrunderea în esenţa fenomenului dat [1, p. 49-50].
În această ordine de idei, conducându-ne de părerile V.D. Perevalov [20, p. 346-347], Gh. Costachi [1, p. 50-51] şi a lui Bantaş V. [21, p. 231], sunt considerate relevante următoarele trăsături fundamentale ale societăţii civile, care-i exprimă esenţa:

Societatea civilă este o societate a indivizilor liberi. Sub aspect economic, aceasta presupune că fiecare individ este proprietar al mijloacelor necesare pentru o existenţă normală şi o viaţă decentă, este liber în alegerea formelor de proprietate, a profesiei şi a tipului de muncă, liber să dispună de rezultatele muncii sale. Sub aspect social, apartenenţa individului la o anume categorie socială (familie, clan, clasă, naţiune etc.) nu este absolută. El poate să existe de sine stătător şi are dreptul să se organizeze autonom pentru satisfacerea necesităţilor şi intereselor sale. Aspectul politic al libertăţii individului ca cetăţean rezidă în independenţa sa faţă de stat, adică în posibilitatea de a fi membru al unui partid sau asociaţii, de a participa sau nu la alegerea reprezentanţilor în organele de stat etc. Libertatea se consideră asigurată atunci cînd individul, prin intermediul

anumitor mecanisme (precum instanţele judecătoreşti etc.) poate să limiteze samavolnicia structurilor de stat faţă de sine.

Societatea civilă este o formaţiune socială deschisă. În cadrul ei sunt asigurate libertatea cuvântului, inclusiv a criticii, transparenţa, accesul la informaţie de diferită natură, libertatea circulaţiei şi a deplasării, schimbul permanent de informaţii şi tehnologii informaţionale, colaborarea ştiinţifică şi culturală, dezvoltarea relaţiilor în plan extern potrivit principiilor şi normelor dreptului internaţional. Societatea civilă este o societate fidelă principiilor generale umane şi este deschisă pentru interacţiune cu alte formaţiuni similare la scară planetară.

Societatea civilă este un sistem pluralist cu o structură complexă. Prezenţa multiplelor forme şi instituţii sociale (sindicate, partide, asociaţii ale antreprenorilor, ale consumatorilor, cluburi, uniuni etc.) permite exprimarea şi realizarea variatelor interese şi necesităţi ale indivizilor. Pluralismul caracterizează structura şi funcţionarea sistemului social şi se manifestă în toate sferele: în cea economică – prin diversitatea formelor de proprietate (privată, cooperativă, publică etc.); în cea socială şi politică – prin existenţa unei reţele dezvoltate de formaţiuni sociale în cadrul cărora individul se poate manifesta şi îşi poate proteja interesul; în cea spirituală – prin asigurarea libertăţii credinţei, excluderea discriminării ideologice etc.

Societatea civilă este un sistem ce se autodezvoltă şi autoguvernează. Indivizii, asociindu-se în diferite organizaţii, stabilind diferite relaţii între ei, realizându-și interesele (uneori contrare), asigură prin aceasta dezvoltarea armonioasă a societăţii fără intervenţia statului ca putere politică dominantă. Societatea civilă dispune de surse interne proprii de autodezvoltare, independente faţă de stat. Graţie acestui fapt, ea are posibilitatea de a limita activitatea şi puterea statului. Un factor important al dinamicii societăţii este iniţiativa cetăţenilor, ca manifestare conştientă şi activă a acestora în beneficiul întregii societăţi. Combinată cu asemenea

categorii morale ca datorie civică şi conştiinţă civică, ea serveşte drept catalizator în dezvoltarea continuă a societăţii civile.

Societatea civilă este o societate democratică şi de drept, în care este recunoscută şi asigurată protecţia drepturilor fundamentale ale omului şi cetăţeanului. În societatea civilă puterea politică raţională şi echitabilă, libertatea şi bunăstarea individului sînt corelate cu prioritatea dreptului, universalitatea dreptului şi supremaţia legii, separaţia şi colaborarea ramurilor puterii de stat. Din aceste considerente, statul de drept este statul ce se află în serviciul societăţii civile, a cărui menire este de a asigura libertatea şi bunăstarea cetăţenilor. Prin esenţă, acesta reprezintă rezultatul dezvoltării societăţii civile şi o condiţie importantă a perfecţionării sale continue.

Aşadar, societatea civilă reprezintă o orânduire socială, în care omului i se garantează alegerea benevolă a formelor vieţii economice şi politice, se afirmă drepturile şi libertăţile fundamentale, se asigură pluralismul ideologic, ea urmând să deţină controlul direct şi deplin asupra statului, care serveşte intereselor acestei societăţi. În cadrul unei asemenea societăţi, ocrotită de mecanismele statului de drept, cetăţenii, în mod individual sau în grupuri, asociaţi în baza diferitor principii (ideologice, politice, sociale, teritoriale, profesionale etc.) şi consolidaţi organizatoric printr-un anumit tip de disciplină, se manifestă ca entităţi autonome faţă de stat, a cărui poziţie este respectată. În formaţiunea statală cu o societate civilă dezvoltată este interzis abuzul de putere asupra cetăţenilor din partea autorităţilor publice centrale sau locale.

Pornind de la cele menţionate, cercetătorii susţin că organizaţiile societăţii civile au un rol esenţial în crearea unui model european de democraţie în sînul căruia cetăţenii, prin intermediul acestor structuri, îşi exprimă activ acordul şi angajamentul pentru dezvoltarea economică, socială şi a vieţii comunităţii lor. Prin acţiunile lor, aceste organizaţii contribuie la dezvoltarea unui model participativ al societăţii civile în conceperea şi punerea în practică a

politicilor care, întărind structurile democratice exterioare sferei parlamentare, sporesc încrederea în sistemul democratic. De aici se poate susţine că societatea civilă este acel mecanism necesar şi suficient ce stă la dispoziţia cetăţeanului pentru promovarea intereselor sale în procesul de luare a deciziilor la nivel etatic.

Astfel, societatea civilă este importantă într-un stat democratic pentru a asigura protejarea interesului public în deciziile politice şi economice, care deseori sînt influenţate de interesele promovate de unii politicieni sau oameni de afaceri. De aceea, pe bună dreptate se subliniază că societatea civilă acţionează ca un mecanism regulator pentru societăţile democratice. Societatea civilă are, de asemenea, menirea de a contribui la îmbunătăţirea calităţii actului de guvernare şi, respectiv, la îmbunătăţirea calităţii vieţii cetăţenilor. În acest sens, societatea civilă trebuie să colaboreze cu instituţiile statului spre a găsi cele mai potrivite soluţii pentru populaţie. Societatea civilă, fiind foarte complexă, compusă din diferite grupuri, organizaţii şi asociaţii, reprezentînd un spectru foarte larg de puncte de vedere şi interese, aduce opiniile şi experienţele diferitor categorii de persoane la cunoştinţa instituţiilor publice pentru a îmbunătăţi deciziile adoptate de acestea.

În acelaşi timp, trebuie precizat că îndeplinirea funcţiilor menţionate de către societatea civilă în stat este diferită de la o ţară la alta şi depinde de dezvoltarea economică pe principiile economiei de piaţă, de nivelul şi conţinutul democraţiei etc. Totodată, e necesar a reţine că o societate civilă hiperactivă, necruţătoare, rezistentă poate copleşi un stat slăbit, cu mulţimea şi diversitatea solicitărilor sale. De aceea, statul trebuie să aibă suficientă autonomie, legitimitate, capacitate şi suport pentru a media interesele deosebite ale grupurilor şi pentru armonizarea cererilor lor. Cu alte cuvinte, statul este chemat să creeze condiţii normative şi instituţionale ale constituirii şi funcţionării normale atît a structurilor sale specifice, cît şi a celor caracteristice societăţii civile. În această ordine de idei, cercetătorii se pronunţă destul de tranşant pentru o direcţie distinctă a evoluţiei

constituţionalismului - renunţarea la rolul paternist al statului şi acordarea mai multor drepturi societăţii civile.

Desigur, societatea civilă, prin organizaţiile sale, poate şi trebuie să aibă şi un rol contestatar al liniei politice a celor aflaţi la putere. În context, eficienţa acţiunilor sale este direct proporţională cu calitatea informării asupra a ceea ce vor să conteste. În acest caz, o presă liberă înseamnă doar un mijloc de a asigura publicului o seamă de informaţii despre activităţile guvernului, a diverselor organizaţii administrative, judiciare şi politice ale statului. Veridicitatea, validitatea şi oportunitatea transmiterii acestor informaţii nu depinde de ceea ce afirmă cei aflaţi la putere că înfăptuiesc, ci de profesionalismul celor care le culeg şi le difuzează prin intermediul mass-media. În acelaşi timp, în statele cu o îndelungată tradiţie democratică se practică şi un jurnalism civic, care îşi propune să mobilizeze cetăţenii, să-i sensibilizeze, să-i determine să se implice activ în soluţionarea unor probleme de interes general la nivelul comunităţii căriea îi aparţin [3, p. 43-44].

Ca urmare a evoluţiei noţiunii societăţii civile, putem identifica câteva componente ale dezvoltării societăţii civile la această etapă:

În primul rând, statul de drept reprezintă cel mai înalt grad de dezvoltare a societății civile, concentrându-se în sine pe funcția centrală a garantului dezvoltării și funcționării stabile a societății civile. În condițiile moderne a devenit evident că organizaţiile societății civile, relațiile dintre ele și alte comunități și sisteme socio-culturale reprezintă o condiție suficientă pentru a considera statul de drept.

În al doilea rând, rețelele sociale, având o importanţă fundamentală pentru apariția unei societăți civile globale, are şi un rol de mobilizare a activității sociale, care poate uni grupurile civile de opoziție dispersate şi să confrunte în mod adecvat puterea totalitară a unui stat, fapt demonstrat de primăvara arabă, protestele din piaţa Maidanului în Ucraina, etc. Rețelele sociale, precum

Facebook, Twitter, sunt arme strategice, a căror posesie poate determina soarta unui stat sau a unui grup de state, deoarece structura organizaţiilor societății civile implică o reacție în lanț în întregul sistem de rețele sociale.

Astfel, rețelele sociale reprezintă o adevărată amenințare pentru stat și instituțiile sale, natura lor distructivă și/sau creativă urmează a fi studiată în fața provocărilor crescânde ale globalizării.

În al treilea rând, filosofia cetățeniei devine un sistem de valori ale societății civile, individul fiind cea mai mare valoare socială datorită capacității sale de a interacționa cu realitatea din jur.

Astfel, autorul rus A.E. Sokolov vede contururile noii ideologii de cetățenie într-o imagine morală, caracterizată prin „responsabilitate şi onestitate față de sine și față de oameni, deoarece aceste norme de comportament ale fiecărei persoane sunt cheia succesului dezvoltării societății civile, cea mai importantă sursă de soluții rezonabile, capabilă să învingă vicii morale ale omenirii” [22, p. 227].

Drepturile și libertățile omului constituie subiectul unei societăți civile globale. Solidaritatea comunităților, descentralizarea și organizarea lor fac posibilă o monitorizare calitativă a eficacității funcționale a structurilor de stat, formând o ordine socială a schimbărilor pe care guvernul trebuie să le accepte sub presiunea opoziției civile (Egipt), sau va lupta împotriva propriilor popoare prin metode represive (Bahrain, Libia, Siria).

În al patrulea rând, rolul dreptului internațional este în creștere, care acționează din ce în ce mai mult ca garant al statului de drept, servind ca un mijloc pentru lupta instituțiilor societății civile pentru drepturile lor atât între ele, cât și faţă de instituțiile publice de stat.

Profesorul N.M. Chistyakov, studiind influența proceselor globalizării asupra practicii interne de aplicare a legii, a identificat trei aspecte: în primul rând, aducerea normelor dreptului național în conformitate cu dreptul internațional; în al doilea rând, aplicarea principiilor și a normelor universale recunoscute ale dreptului

internațional; în al treilea rând, îmbunătățirea și înființarea unui sistem judiciar independent [23, p. 286].

Aceste aspecte demonstrează clar aplicarea normelor dreptului internațional în sistemul juridic al unui stat individual, în care controlul asupra eficienței funcționării sistemului revine instituțiilor societății civile.

Astfel, societatea civilă acționează ca o condiție de bază pentru funcționarea și dezvoltarea statului de drept în condițiile provocărilor moderne ale globalizării, provocând relația dintre aceste fenomene de realitate teoretică și legală. În contextul globalizării, a devenit evident că statul nu mai poate fi singurul uzurpator al funcțiilor de reglementare socială. Pe măsură ce se dezvoltă și se dezvoltă societatea civilă în rețeaua globală, ea trebuie să-și transfere treptat funcțiile către cele din urmă ca o etapă mai dezvoltată de interacțiune și reglementare eficace.

Bibliografie

1. Costachi Gh. Direcţii prioritare ale edificării statului de drept în Republica Moldova. Chişinău: Institutul de Istorie, Stat şi Drept al Academiei de Ştiinţe a Moldovei, 2009 (Î.S. F.E.-P. „Tipogr. Centrală"). 327 p.
2. Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 373 din 29.12.2005 pentru aprobarea Concepţiei privind cooperarea dintre Parlament şi societatea civilă, Monitorul Oficial Nr. 5-8 art Nr : 55 din 13.01.2006
3. Guceac Ion, Foca Marian. Dreptul de a întemeia întemeia şi de a se afilia la un sindicat în condiţiile societăţii civile contemporane. Constanţa : Ex Ponto, 2011, 312 p.
4. Constituţia României Constituţia României din 21.11.1991, republicată în Monitorul Oficial al României, nr. 767 din 31.10.2003
5. Constituţia Republicii Moldova din 29.07.1994. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 1 din 12.08.1994

6. Guceac I. Constituţia la răscruce de milenii. Chişinău: S.n., 2013 (Î.S. F.E.-P. „Tipografia Centrală”). 416 p.
7. Negru B. ș.a. Constituţia Republicii Moldova: comentariu. Chişinu: Arc, 2012. 576 p.
8. Creangă I., Gurin C. Drepturile şi libertăţile fundamentale: sistemul de garanţii. Chişinu: Î.S. F.E.-P. „Tipografia Centrală”, 2005. 400 p.
9. Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată la 10 decembrie 1948, prin Rezoluția 217A în cadrul celei de-a treia sesiuni a Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite
10. Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, adoptată la Roma, la 4 noiembrie 1950
11. Legea Fundamentală a Republicii Federale Germania cu ultima revizuire din 11 iulie 2012, adoptată la 8 mai 1949, publicată în BGBI (Federal Law Gazette) III 100-1/1949
12. Constituţia Republicii Italiene cu ultima revizuire din 20 aprilie 2012, adoptată în data de 22 decembrie 1947
13. Constituţia Regatului Spaniei cu ultima revizuire din 27 septembrie 2011, adoptată în data de 31 octombrie 1978
14. Constituţia Federaţiei Ruse, adoptată la 12 decembrie 1993
15. Constituţia Ucrainei, adoptată în data de 28 iunie 1996
16. P.C. Schmitter. Societatea civilă în Orient şi Occident, în Cum se consolidează democraţia de Larry Diamond, Yun-han Chu, Marc F. Plattner, Yun Han Chu, Hung-mao Tien. Iaşi: Polirom, 2004. p. 345
17. Guceac I. Omul, societatea, statul - categorii constituţionale perene. Bucureşti, Ed. Universul Juridic, 2017, p. 224
18. http://ngo.bham.ac.uk/definingfurther.htm, pagina web a Organizaţiei Naţiunilor Unite, vizitat la 01.12.2017
19. Rusu D. Viitorul societăţii civile într-o eră a globalizării. Conferinţa ştiinţifică internaţională „Criza demografică şi pericolul pierderii identităţii naţionale”, Târgu-Jiu, România, 24-25 noiembrie 2017, Analele Universităţii Constantin Brâncuşi

20. Teoria Statului şi Dreptului. Manual pentru instituţiile superioare de învăţământ. Responsabil de redacţie: prof. V.D. Perevalov, Ediţia a III-a. Moscova, Ed. Norma, 2005, pag. 428 p.
21. Bantaş V. Statul de drept şi societatea civilă: probleme ale teoriei şi practicii. În: Administraţia statului Republica Moldova la 20 de ani de independenţă, sesiune de comunicări ştiinţifice, 29-30 octombrie, 2011, Chişinău (Caietul Ştiinţific 5/2011). Chişinău: S. n., 2012 (Tipogr. „Elena-V.I.”), p. 228-233
22. Sokolov A.E. Societatea civilă a Rusiei: Rusia – bucuria mea şi tristeţea mea. Editura: „Sport şi culutra – 2000”, 2010. 344 p
23. N.M. Chistyakov. Teoria statului şi dreptului: manual. Editura Knorus, 2010. 288 p.